

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3052/2020. (III. 2.) AB VÉGZÉSE

bírói kezdeményezés visszautasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa jogegységi határozat alaptörvény-ellenességének megállapítására irányuló bírói kezdeményezés tárgyában meghozta a következő

v é g z é s t:

Az Alkotmánybíróság az összbüntetési eljárás során alkalmazandó büntető anyagi jogi szabályokról szóló 2/2019. Büntető jogegységi határozat alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló bírói kezdeményezést – mivel az 1/2020. (I. 2.) AB határozat alapján ítélt dolognak minősül – visszautasítja.

I n d o k o l á s

- [1] 1. A Debreceni Ítéltábla tanácsa (a továbbiakban: indítványozó) az előtte Bpkf.III.402/2019. szám alatt, összbüntetésbe foglalás miatt folyamatban lévő eljárást felfüggesztette, és egyidejűleg az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 25. §-a alapján bírói kezdeményezéssel fordult az Alkotmánybírósághoz az összbüntetési eljárás során alkalmazandó büntető anyagi jogi szabályokról szóló 2/2019. Büntető jogegységi határozat (a továbbiakban: BJE) alaptörvény-ellenességének megállapítása és a kihirdetésére visszamenőleges hatályú megsemmisítése iránt. Kérte továbbá, hogy az Alkotmánybíróság rendelje el a támadott jogegységi határozat alkalmazásával lefolytatott, jogerősen lezárt büntetőeljárások felülvizsgálatát.
- [2] A konkrét ügy előzményeit érintően az indítványozó előadta, hogy az elítélt összbüntetésbe foglalásra vonatkozó kérelmét a Nyíregyházi Törvényszék 2019. április 17-én kelt, 3.Bpk.780/2018/21. számú végzésével elutasította. Az elsőfokú végzés alapjául szolgáló kérelmében az elítélt összesen 17 alapítélet vonatkozásában kezdeményezte az összbüntetésbe foglalást.
- [3] Ezen 17 alapítélet közül a Nyíregyházi Járásbíróság 2013. szeptember 24-én kelt 38.Bk.189/2013/21. számú ítéletével, amely a Nyíregyházi Törvényszék 2.Bkf.983/2013/2. számú határozatával 2014. január 16-án jogerőre emelkedett, az 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11. és 12. szám alatti büntetéseket összbüntetésbe foglalta, és az összbüntetés tartamát 7 év 6 hónapi börtönbüntetésben állapította meg (a továbbiakban: I. összbüntetési ítélet).
- [4] A Nyíregyházi Járásbíróság 2014. február 3-án kelt 38.Bpk.95/2014/4. számú ítéletével, amely a Nyíregyházi Törvényszék 2014. április 4-én kelt 2.Bpkf.196/2014/2. számú határozatával emelkedett jogerőre, az 1., 2. és 3. alatti alapítéletekkel kiszabott büntetéseket összbüntetésbe foglalta, és az összbüntetés tartamát 2 év 6 hónapi börtönbüntetésben állapította meg (a továbbiakban: II. összbüntetési ítélet).
- [5] A Debreceni Törvényszék Katonai Tanácsa 2017. május 4-én kelt KBEÜ.II.13/2017/2. számú ítéletével, amely a Fővárosi Ítéltábla 6.Kbf.10.017/2017/3. számú határozatával 2017. június 26-án emelkedett jogerőre, a 13., 14., 15. és 17. alatti büntetéseket összbüntetésbe foglalta és az összbüntetés tartamát 8 év 10 hónap 20 nap börtönbüntetésben állapította meg (a továbbiakban: III. összbüntetési ítélet).
- [6] Az elítélt a három összbüntetésben megállapított szabadságvesztés büntetéseket és a 4., valamint a 16. szám alatti ítélettel kiszabott büntetéseket kérte összbüntetésbe foglalni. Az indítványozó utalt rá, hogy az elítélt a büntetéseit folyamatosan tölti, továbbá arra is, hogy a 16. számú ítélettel kiszabott felfüggesztett szabadságvesztés végrehajtásának az elrendelésére nem került sor.
- [7] Az ügy előzményei kapcsán az indítványozó kifejtette, hogy az előtte folyamatban lévő eljárást megelőzően az elítélt összbüntetési kérelmei alapján több bíróság előtt több büntetőeljárás indult, amelyek áttétel eredményeként az indítványozó előtt folytatódtak.
- [8] Az elítélt kérelmében megjelölt 17 alapítélet közül az első 12 a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) hatálybalépését, azaz 2013. július 1-jét megelőzően emelkedett jogerőre. A további öt ítélet kapcsán megállapítható, hogy az alapul szolgáló cselekmények elkövetési ideje 2013. július 1. előtti, tehát a régi Btk. hatálya idejére esik, ugyanakkor az ítéletek 2013. július 1-jét követő időpontban emelkedtek jogerőre.

- [9] Tekintettel ezen öt ítélet jogerőre emelkedésének az időpontjára, az összbüntetésbe foglalásra irányuló eljárásban kérdésként merült fel, hogy az eljáró bíróság a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Btk.) vagy a Btk. összbüntetési szabályai alapján köteles eljárni.
- [10] A régi Btk. és a Btk. szabályainak az alkalmazása a konkrét esetben különböző eredményre vezet arra tekintettel, hogy a Btk. 93. § (4) bekezdés a) pontja értelmében nem foglalható összbüntetésbe a korábban már összbüntetésbe foglalt büntetés.
- [11] A Nyíregyházi Törvényszék az indítvány alapjául szolgáló elsőfokú végzésével az elítélt kérelmét a Btk. rendelkezései alapján eljárva elutasította. Röviddel ezt követően, 2019. június 25-én került sor a BJE közzétételére a Magyar Közlönyben, így azt az indítványozónak alkalmaznia kellene az indítvány alapjául szolgáló másodfokú eljárásban.
- [12] A BJE alkalmazásával ugyanakkor kizárt maradna az eddig összbüntetésbe nem foglalt 4. számú elítélés összbüntetésbe foglalásának a lehetősége. A BJE rendelkező része kimondja, hogy az összbüntetési eljárás során alkalmazandó büntetőtörvény meghatározásakor az alapítéletekkel elbírált bűncselekmények elkövetési ideje közömbös, annak van jelentősége, hogy az összbüntetésbe foglalás lehetősége mikor nyílik meg. A 4. számú ítélettel kiszabott büntetés ugyan kvázi halmazati viszonyban áll mind az I. összbüntetési ítélet alapítéleteivel (5., 6., 7., 8., 9., 10., 11., 12.), mind a II. összbüntetési ítélet alapítéleteivel (1., 2., 3.), azonban az csak 2014. december 3-án vált végrehajthatóvá az eredetileg felfüggesztett szabadságvesztés végrehajtásának elrendelésével. A 4. számú ítélet vonatkozásában tehát csak ekkor, vagyis a Btk. hatálybalépését követően nyílt meg az összbüntetésbe foglalás lehetősége. A Btk. 93. § (4) bekezdés a) pontja pedig kizárja a korábban már összbüntetésbe foglalt büntetés újabb összbüntetésbe foglalását. Ilyen törvényi tilalmat a régi Btk. nem tartalmazott. Az indítványozó véleménye szerint a hátrányos következménnyel járó visszaható hatály tilalma miatt a régi Btk. alkalmazásával el kellene végezni az új összbüntetésbe foglalást, mivel valamennyi elkövetési idő, bármelyik két korábbi összbüntetés alapítéleteit és a 4. alatti szemléljük, a régi Btk. hatálya alá esik.
- [13] Az indítványozó okfejtése szerint a bűncselekmények elkövetésekor az elítélt számíthatott arra, hogy a bűncselekményeket egy eljárásban bírálják el, és halmazati büntetést szabnak ki vele szemben. Ennek hiányában számíthatott továbbá arra, hogy a kvázi halmazatban lévő bűncselekményei miatt a több ítélettel kiszabott büntetéseit összbüntetésbe fogják foglalni, mivel valamennyi bűncselekményt a régi Btk. hatálya alatt követte el. Erre a feltételezésre az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében rögzített jogbiztonság alkotmányos követelménye miatt volt alapos oka. Az indítványozó álláspontja szerint sérti a jogbiztonságot, hogy a BJE alapján a bíróságnak a régi Btk. helyett a Btk. rendelkezéseit kellene alkalmaznia, aminek következtében az elítélt egyértelműen hátrányosabb helyzetbe kerülne a Btk. összbüntetési szabályrendszerének előre nem látható szigorodása miatt. A szigorúbb törvény kötelező alkalmazásának előírása a hátrányos visszaható hatály tilalmába ütközik, amely szintén sérti az alkotmányos alapjogokat.
- [14] Az indítványozó további érvelése szerint a konkrét ügyben az elítéltet a BJE kötelező alkalmazása folytán annál is súlyosabb joghátrány érheti, mint a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény hatálybalépéséhez kapcsolódó átmeneti rendelkezésekről és egyes törvények módosításáról szóló 2012. évi CCXXIII. törvény (a továbbiakban: Btkátm.) 3. §-ának megsemmisítését megelőző jogi helyzetben, így alaptörvény-ellenes következménnyel kell számolnia.
- [15] A megsemmisített törvényhely ugyanis az ítélet jogerejének tulajdonított jelentőséget az alkalmazandó jogszabályi rendelkezés meghatározása körében, míg azt a BJE az összbüntetésbe foglalás lehetőségének a megnyílásához kapcsolja, amely jelen esetben nem lehet más, mint a Btk. hatálybalépését követő időpont, 2014. december 3. Így a 4. szám alatti elítélés még a Btkátm. 3. §-ának a hatálya alatt is összbüntetésbe foglalható lett volna, a BJE előírásai alapján ugyanakkor ez a lehetőség kizárt.
- [16] A megsemmisíteni indítványozott BJE ezáltal a visszaható hatály tilalmát sértő, alaptörvény-ellenes jogi helyzetet teremtett a rendes bíróságokra kötelező érvénnyel.
- [17] Mindezekre tekintettel az indítványozó kérte, hogy az Alkotmánybíróság állapítsa meg a BJE alaptörvény-ellenességét, és semmisítse meg azt az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésének a megsértése miatt.
- [18] 2. Az Alkotmánybíróság mindenekelőtt hangsúlyozza, hogy a hatáskörébe tartozó ügyeket az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdésének a)–g) pontjai sorolják fel. Az Alkotmánybíróság – az Alaptörvény 24. cikk (1) bekezdésének megfelelően – az Alaptörvény védelmének legfőbb szerveként alkotmányos kötelezettségeit hatáskörei gyakorlása folytán teljesíti {3136/2013. (VII. 2.) AB végzés, Indokolás [7]}. Ennek során nem csak az eljárásait kezdeményező indítványok jogalapját köteles vizsgálni, de nem mellőzheti annak vizsgálatát sem, hogy az egyes

indítványok formája és tartalma megfelel-e az Alaptörvényben szabályozott típuskényszernek, továbbá a törvényi feltételeknek {3058/2015. (III. 1.) AB végzés, Indokolás [9]}.

- [19] Az Alkotmánybíróság ezért elsőként azt vizsgálta, hogy a bírói indítvány megfelel-e az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdésében, valamint az Abtv. 25. §-ában, 51. §-ában, 52. § (1) bekezdésében, 52. § (1b) bekezdés a)–f) pontjaiban, továbbá az 52. § (4)–(6) bekezdéseiben foglaltakból következő formai és tartalmi követelményeknek, illetőleg fennáll-e az indítvány érdemi vizsgálatának egyéb akadályai.
- [20] Az adott eljárásban az indítványozó az Abtv. 25. § (1) bekezdésére alapította a kérelmét, amely a BJE alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányult. Az Alkotmánybíróság erre is figyelemmel vizsgálta, hogy az indítvány a határozott kérelem feltételeinek [Abtv. 52. § (1b) bekezdés a)–f) pont] megfelel-e.
- [21] Az indítványozó megjelölte azt a törvényi rendelkezést [Abtv. 25. § (1) bekezdés], amely megállapítja az Alkotmánybíróság hatáskörét az indítvány elbírálására [Abtv. 52. § (1b) bekezdés a) pont]. Az indítványozó előadta az eljárás megindításának indokait [Abtv. 52. § (1b) bekezdés b) pont]. Az indítványozó megjelölte az Alkotmánybíróság által vizsgálandó jogegységi határozatot [Abtv. 52. § (1b) bekezdés c) pont] és az Alaptörvény sérülni vélt rendelkezését [B] cikk (1) bekezdés].
- [22] Az Abtv. 52. § (1b) bekezdés e) pontja értelmében az indítványnak indokolást kell tartalmaznia arra nézve, hogy a sérelmezett jogszabályi rendelkezés miért ellentétes az Alaptörvény megjelölt rendelkezésével. Ennek a feltételnek az indítvány szintén megfelel, mivel az indítványozó az Alkotmánybíróság gyakorlatában kialakított követelményeknek megfelelő indokolást adott elő az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése vonatkozásában.
- [23] Az Alkotmánybíróság megállapította azt is, hogy az indítvány kifejezett kérelmet tartalmaz az Alkotmánybíróság döntésének tartalmára [Abtv. 52. § (1b) bekezdés f) pont]. Az indítvány az Abtv. 41. § (1) bekezdésében foglaltak szerint a BJE alaptörvény-ellenessége megállapítására és megsemmisítésére irányul.
- [24] A fentiekre figyelemmel az Alkotmánybíróság a BJE alkotmányossági vizsgálatát az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése tekintetében folytathatta le.
- [25] Az Abtv. 25. § (1) bekezdése értelmében az egyedi normakontroll eljárásnak további két – egymással összefüggő – feltétele, hogy a bírói kezdeményezés ténybeli alapja a bíró előtt folyamatban lévő egyedi ügy legyen, és a kezdeményezésnek ebben az ügyben alkalmazandó jogszabály – jogegységi határozat – vizsgálatára kell irányulnia {3112/2014. (IV. 17.) AB végzés, Indokolás [3]; 3242/2014. (IX. 22.) AB végzés, Indokolás [4]}. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata értelmében ugyanis a bírói kezdeményezés mint normakontroll egyedi vagy konkrét jellege az absztrakt utólagos normakontrollhoz képest annyiban szűkebb, hogy az indítványozó bíró csak az ügyben alkalmazott jogszabályt támadhatja meg és részletesen meg kell indokolnia, hogy valóban kell-e azt az adott ügyben alkalmaznia. Csak ezzel biztosítható ugyanis a kezdeményezés egyedi – konkrét – normakontroll jellege.
- [26] Az Alkotmánybíróság a 3193/2014. (VII. 15.) AB végzésben ezzel összefüggésben az alábbiakat rögzítette. „Az Abtv. nem teszi lehetővé a bíró számára, hogy utólagos absztrakt normakontrollt kezdeményezzen, a bírói kezdeményezés nem *actio popularis*, hanem az egyedi – konkrét – normakontroll eljárás egyik fajtája”, amellyel a bíró az Abtv. 25. § (1) bekezdésében meghatározott esetben élhet (Indokolás [5]). Az eljáró bíró tehát csak azon jogszabály, illetve jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességének megállapítására tehet indítványt, melyet a konkrét ügy elbírálása során kifejezetten alkalmaznia kell. „Ebből következően alapvető feltétel a támadott norma és a folyamatban lévő egyedi ügy közötti közvetlen összefüggés. Amennyiben a bírói kezdeményezés olyan jogszabályt vagy jogszabályi rendelkezést támad meg az Alkotmánybíróság előtt, mely az előtte folyamatban lévő (az Alkotmánybírósághoz fordulás miatt felfüggesztésre került) ügygel nem áll összefüggésben, annak elbírálása során nyilvánvalóan nem kerül alkalmazásra, akkor érdemi alkotmányossági vizsgálatnak nincs helye.” (Indokolás [5])
- [27] Ezen felül rögzítette az Alkotmánybíróság azt a követelményt is, hogy az alkalmazandó jog megállapítása a rendes bíróság – a konkrét perben eljáró bíró – hatásköre, az Alkotmánybíróság általában tartózkodik attól, hogy e mérlegelésbe beavatkozzon. A bíró feladata és hatásköre ugyanis eldönteni, hogy mely jogszabályok és konkrét jogszabályi rendelkezések alapján, illetve alkalmazásával dönt a benyújtott kereset (előterjesztett vád) tárgyában {6/2014. (II. 26.) AB határozat, Indokolás [14]; 3037/2014. (III. 13.) AB határozat, Indokolás [29]; 3193/2014. (VII. 15.) AB végzés, Indokolás [6]}.
- [28] Ugyanakkor az Alkotmánybíróságnak alkotmányos funkciójával összefüggésben az Alaptörvényből és az Abtv.-ből fakadó kötelessége, hogy a bírói kezdeményezés törvényi feltételeinek a fennállását megvizsgálja, és azok nyilvánvaló hiánya esetében a kezdeményezést visszautasítsa {3193/2014. (VII. 15.) AB végzés, Indokolás [6]}. Az alkalmazandó jog megjelölését ezért az Alkotmánybíróság csak abban az esetben vizsgálhatja felül, ha nyilvánvalóan nem áll összefüggésben az ügygel.

- vánvaló, hogy a megjelölt jogszabályt az indítványra okot adó esetben biztosan nem kell alkalmazni {6/2014. (II. 26.) AB határozat, Indokolás [14]}.
- [29] Az Alaptörvény 25. cikk (2) bekezdése értelmében a rendes bírósági szervezet legfőbb szerve a Kúria, amely biztosítja a rendes bíróságok jogalkalmazásának egységét, a rendes bíróságokra kötelező jogegységi határozatot hoz. A támadott BJE az összbüntetési eljárás során alkalmazandó büntető anyagi jogi szabályokról szól, és rendelkezései a bíróságok számára 2019. június 25-től irányadók. Az Alkotmánybíróság az érdemi vizsgálat feltételeit érintően ezért megállapította, hogy az indítvánnyal támadott BJE a konkrét összbüntetési eljárásban az indítvány előterjesztésekor alkalmazandó volt.
- [30] Az Alkotmánybíróság ugyanakkor az indítvány előterjesztését követően meghozott 1/2020. (I. 2.) AB határozatának (a továbbiakban: Abh.) rendelkező részében megállapította, hogy BJE alaptörvény-ellenes, ezért a jogegységi határozatot a Magyar Közlönyben történő közzétételére, 2019. június 25. napjára visszaható hatállyal megsemmisítette. Egyúttal elrendelte a BJE alkalmazásával meghozott, jogerős határozattal lezárt büntetőeljárások felülvizsgálatát.
- [31] Az Abh. alapján ezért felmerült a *res iudicata* kérdése, továbbá azzal kapcsolatosan az Abtv. 64. § f) pontjában foglalt – az Abtv. 31. § (1) bekezdésén alapuló – okból történő visszautasítás lehetősége. Az Alkotmánybíróság ezért megvizsgálta, hogy a konkrét esetben előadott indítványozói kifogások ítélt dolognak minősülnek-e.
- [32] A jelen indítvány és az Abh. rendelkező részének és indokolásának az összevetésével az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az Abh.-ban az Alkotmánybíróság elvégezte azon kifogások alkotmányossági vizsgálatát, amelyekre az indítványozó jelen indítványt alapította, és a jelen indítványban megsemmisíteni kért BJE-t megsemmisítette.
- [33] 3. Mindezek alapján az Alkotmánybíróság úgy ítélte meg, hogy a jelen ügyben a bírói kezdeményezés kapcsán *res iudicata* megállapításának van helye. Az indítványban foglalt kifogások ítélt dolog jellege pedig az Alkotmánybíróság érdemi vizsgálatának az akadálya. Így az Abtv. 31. § (1) bekezdésén foglaltak fennállása miatt az Abtv. 64. § f) pontja alapján az indítvány visszautasításának volt helye.

Budapest, 2020. február 18.

Dr. Juhász Imre s. k.,
helyettes tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Czine Ágnes s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Horváth Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szalay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: III/1597/2019.

